

زندگی معنوی خانواده در سایه مسجد قطره‌ای از دریای ارتباط خانواده و مسجد

سید جواد اشرفی، روزنامه نگار و خبرنگار

تعامل مسجد و خانواده شاهراه موفقیت

مسجد را می‌توان اصیل‌ترین پایگاه در نظام اسلامی دانست و از سوی دیگر خانواده نخستین و مهم‌ترین جامعه‌ای است که شخصیت فرد در آن شکل می‌گیرد و رشد و نمو پیدا می‌کند. برقراری ارتباط معنوی بین مسجد و خانواده قطعاً ثمرات و آثار بسیار ارزشمندی بر جای خواهد گذاشت؛ چراکه فردی که در بستری تلفیق شده از فضای معنوی مسجد و فضای صمیمی خانواده تربیت شود، راه راست را پیدا کرده، در آن گام می‌گذارد.

ارتباط و تعامل خانواده و مسجد آثار و فواید بسیار زیادی به دنبال خواهد داشت که اگر این ارتباط به صورت کامل و درست شکل گیرد، نتایج مثبت و مؤثر آن عاید هر دو نهاد می‌شود.

در خصوص رابطه خانواده با مسجد می‌توان نوع روابط را به دو بخش روابط کمی و روابط کیفی تقسیم کرد. در بخش اول برخی از خانواده‌ها رابطه‌ای موقت با مساجد دارند و حضور آنان در مسجد به مناسبت‌های خاص نظیر ماه مبارک رمضان و ایام محرم و صفر محدود می‌شود و برخی دیگر رابطه دائمی با مساجد دارند و به نوعی مسجد را خانه‌ای دیگر برای خود تصور می‌کنند.

در قرآن و مبانی دینی ما بر ارتباط همیشگی انسان‌ها با خداوند تأکید زیادی شده است و مساجد بهترین محل برای برقراری این ارتباط است و نباید خانواده‌ها حضور خود در مساجد را به مناسبت‌های خاص محدود کنند.

در کنار رابطه کمی خانواده و مسجد، می‌توان این رابطه را از نوع کیفی مورد بررسی قرار داد. ابتدایی‌ترین نوع این رابطه حضور فیزیکی و ظاهری در مساجد است که طبق حدیث پیامبر گرامی اسلام «نشستن در مسجد به انتظار نماز، عبادت است...»^۱.

آیا باید حضور خانواده در مساجد به همین رابطه صرفاً فیزیکی محدود شود؟ قطعاً پاسخ منفی است، چراکه باید ارتباط خانواده و مسجد ثمربخش باشد و خانواده با حضور در مسجد خود را از مادیات رها نیند، با معنویات مأنوس شود. اگر نگاهی به بعد اجتماعی مساجد و نقشی که این نهاد در اداره جامعه اسلامی دارد داشته باشیم درمی‌یابیم که ارتباط خانواده با مسجد نباید به رابطه یک طرفه منتهی شود.

تلاش برای ساخت مسجد با اقداماتی نظیر وقف زمین یا حمایت مالی، مشارکت در اداره امور مسجد، رسیدگی به امور جاری مساجد از جمله نظافت و پاکیزگی، مشارکت در برگزاری مراسم‌ها و... از جمله اقداماتی است که می‌توان در راستای تعامل خانواده با مسجد مورد توجه قرار داد.

تعامل خانواده و مسجد از هر جنبه که مورد توجه قرار گیرد، دارای ارزش و اعتبار بوده، سودمند است. اگر از جنبه مسائل معنوی و تهذیب نفس به این حضور بنگریم خواهیم دید در خانواده‌هایی که ارتباط با مساجد در آن نهادینه شده و در قالب و چارچوب منظمی دنبال می‌شود، مشکلات و آسیب‌ها یا بسیار کم بوده و یا اصلاً وجود ندارد؛ چراکه از رهگذر این ارتباط روح معنویت در جای جای روابط خانوادگی به چشم می‌خورد و ارتباطات بر پایه صمیمیت و محبت استوار است.

در چنین خانواده‌هایی به برکت حضور در مسجد و مشارکت در اداره آن، خانواده از ساختار مستحکمی برخوردار است و

در این خانواده‌ها هر وقت که مشکلی بروز می‌کند بهترین پناهگاه مسجد است و با پناه‌بردن به مسجد برای حل

مشکلات چاره‌اندیشی می‌شود.

در حدیثی از پیامبر گرامی اسلام(ص) در این خصوص آمده است: «اذا نزلت العاهات و الآفات، عوفی اهل المسجد؛^۲

هرگاه بلاها و گرفتاری‌ها نازل شوند، اهل مسجد در عافیت و امنیت خواهند ماند».

امام حسن(علیه السلام) نیز در حدیثی هشت فایده برای کسانی که به مساجد رفت و آمد می‌کنند، ذکر می‌فرماید:

«مَنْ أَدَامَ الْإِخْتِلَافَ إِلَى الْمَسْجِدِ أَصَابَ إِحْدَى ثَمَانٍ: آيَةٌ مُحْكَمَةٌ وَ أَخَا مُسْتَفَادًا وَ عِلْمًا مُسْتَطْرَفًا، وَ رَحْمَةً مُنْتَظَرَةً وَ

كَلِمَةً تَدُلُّهُ عَلَى الْهُدَى أَوْ تَرُدُّهُ عَنِ رَدِّيِّ وَ تَرَكَ الذُّنُوبَ حَيَاءً أَوْ خَشْيَةً؛ کسی که همواره به مسجد (برای اقامه نماز و

غیره) رفت و آمد کند، یکی از این هشت فایده به او می‌رسد: استفاده از آیه روشنی از قرآن، یافتن رفیق نیک، فراگیری

علم تازه، برخورداری از رحمتی که در انتظارش بود، شنیدن سخنی که راهنمای راه باشد، از انحراف در امان باشد،

موجب ترک گناه از روی حیا شود و موجب ترک گناه بر اثر ترس گردد».^۳

بررسی ابعاد و ضرورت‌های ارتباط مسجد و خانواده مانند دریایی ژرف است که شاید در این سخن فقط به قطره‌ای از

آن پرداخته شد؛ اما یادآوری این نکته خالی از لطف نیست که در جامعه امروز که انواع و اقسام تهاجمات فکری و

فرهنگی، نهاد خانواده را تهدید می‌کند و دنیای غرب با حمله گسترده و همه‌جانبه قصد دارد تیشه به ریشه نهاد خانواده

زده، در جوامع اسلامی نیز همانند جوامع غربی خانواده را به مفهومی غیرواقعی تبدیل کند، اگر ارتباط متقابل و

همه‌جانبه بین نهاد خانواده و مسجد شکل بگیرد هیچ کدام از این تهاجمات تأثیری نخواهد داشت و خانواده مسلمان

می‌تواند با صلابت در مسیر درست زندگی حرکت کرده، به پیشرفت و سعادت‌مندی برسد.

---

۱. شیخ کلینی؛ الکافی؛ ج ۲، ص ۳۵۷.

۲. الاصول الستة عشر؛ ص ۴۵.

۳. علامه مجلسی؛ بحار الأنوار؛ ج ۷۵؛ ص ۱۰۸.